

Ženy v české evropské, zahraniční a bezpečnostní politice

Vít Borčany

OBSAH

	Obsah	2
1.	Úvod	3
	1.1. Přehled dosavadního výzkumu	3
	POSTOJE ŽEN K ZAHRANIČNĚPOLITICKÝM TÉMATŮM	3
	POZICE ŽEN PŘI TVORBĚ ZAHRANIČNÍ POLITIKY	4
	1.2. Výzkum české společnosti a policy advocacy	5
2.	Ženy v exekutivních zahraničněpolitických pozicích	6
	2.1. Ministerstvo zahraničních věcí a velvyslanecký sbor	6
	2.2. Ministerstvo obrany a Armáda ČR	8
3.	Ženy v zahraničněpolitických parlamentních funkcích	8
	3.1. Poslanecká sněmovna	9
	ZAHRANIČNÍ VZTAHY	10
	EVROPSKÁ INTEGRACE A EVROPSKÉ ZÁLEŽITOSTI	10
	VNĚJŠÍ OBRANA STÁTU	12
	3.2. Senát	13
	3.3. Evropský parlament a Evropská komise	14
4.	Expertní zázemí politických stran	14
5.	Odborná veřejnost, věda a výzkum	15
6.	Závěr	17

1. Úvod

Zahraníční politika bývala tradičně považována za **doménu mužů a ženy v ní hrály zřídka významnější roli**. Ve světě se situace začíná pomalu měnit a ženy zastávají čím dál více důležitých zahraničněpolitických postů jako ministryně zahraničních věcí, obrany, evropských záležitostí, prezidentky, premiérky, předsedkyně parlamentních komor atd. **Avšak v České republice zůstává situace stále stejná**. V místním kontextu se v odborné i veřejné diskusi zpravidla akcentuje téma zastoupení žen v politice v obecné rovině, méně pozornosti bylo doposud věnováno ženám jako aktérkám zahraniční politiky. Tento paper má za cíl přispět do debaty o pozici žen v české zahraniční politice nastíněním existujících výzkumných témat v mezinárodním kontextu a popisem situace v ČR. V úvodní části budou představeny teoretické a empirické aspekty participace žen v zahraniční a obranné politice, následně budou představeny výsledky šetření zastoupení žen v rámci exekutivních pozic, Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, uvnitř politických stran a také v oblasti výzkumného a vzdělávacího sektoru. V závěru paper shrne zjištěné výsledky a navrhne další analytická východiska.

1.1 Přehled dosavadního výzkumu

Téma žen v zahraniční politice obecněji spadá do výzkumného rámce **feminismu v mezinárodních vztazích**. Většina feministického výzkumu vznikajícího od konce 80. let 20. století se vymezuje vůči dosavadnímu čistě mužskému/patriarchálnímu pojetí mezinárodní politiky a mezinárodních vztahů jako vědní disciplíny (Blanchard, 2003). Zdůrazňování a normativní dichotomizace pojmů jako konflikt, válka, bezpečnost a ochrana hranic národních států vede podle kritiků klasických přístupů k opomíjení dalších témat. Avšak cílem této části není podat vyčerpávající výčet všech výzkumných oblastí a rovněž se nesoustředíme na feministickou teoretickou diskusi. Spíše nastiňujeme vybrané otázky empirického výzkumu v oblasti zahraničněpolitických postojů a postavení žen v zahraničněpolitických exekutivních a legislativních pozicích.

POSTOJE ŽEN K ZAHRANIČNĚPOLITICKÝM TÉMATŮM

Nejčastěji diskutovanou a zároveň nejméně jednoznačnou otázkou je charakter zahraničněpolitických postojů žen. Provedená statistická šetření se jednoznačně neshodují v tom, **zda gender skutečně predikuje postoje a prostředky k jejich prosazování, či nikoliv**. Zpravidla se diskutuje o mírumilovnosti a agresivitě žen a mužů a míře souhlasu s použitím vojenské síly jako nástroje k dosažení zahraničněpolitických cílů. Tradičně bývá zdůrazňováno, že ženy bývají mírumilovnější, tedy přirozeně méně militaristické (tzv. gender gap). Podle šetření Fiteho a kol. (1990: 507–509) je gender nejvýznamnějším sociodemografickým prediktorem v postojích k zahraniční politice USA. Autoři však nenalezli spolehlivé vysvětlení toho, proč ženy méně podporují vojenský intervencionismus. Pouze předpokládají, že by se mohlo jednat o proces socializace do genderových rolí, přičemž dívky jsou od útlého věku vedeny k jiným hodnotám než muži (hra s panenkami vs. hra na vojáky). Některé další výzkumy poukazují například na to, že ženy také méně podporují šíření demokracie pomocí vojenských prostředků (Brancati, 2013).

Novější výzkumy však tyto závěry problematizují a tvrdí, že ženy nejsou přirozeně mírumilovnější, nýbrž že **k mírumilovnosti jak u žen, tak i u mužů vede feminismus**. Osoby, jež respektují hodnotu jiných genderů, přenášejí tyto postoje do vztahů vůči ostatním skupinám, respektive národům, proto vykazují známky

mírumilovnějšího chování (tzv. feminist gap) (Bjarnegård a Melander, 2017). Podobně komplikované je výzkumné téma vztahu genderu a postojů v mezinárodní politické ekonomii. Konkrétně byl problematizován vztah mezi relativním zastoupením žen a oficiální rozvojovou pomocí. Lu a Breuning (2014) demonstrovali, že větší zastoupení žen v parlamentu sice vede ke **štedřejšímu přístupu k zahraniční pomoci**, ale obsazení vrcholných exekutivních pozic ženami (ministryně zahraničních věcí, rozvojové spolupráce atd.) paradoxně nevede k větší solidaritě a zvyšování objemu poskytovaných prostředků, někdy navíc dochází k přesnému opaku.

POZICE ŽEN PŘI TVORBĚ ZAHRANIČNÍ POLITIKY

Mezi nejvýznamnější příspěvky k diskusi o vlivu žen na tvorbu a proces zahraniční politiky patří text McGlen a Reid Sarkees (2001). Autorky se ve svém výzkumu z konce 80. let 20. století věnovaly možnostem žen ovlivňovat rozhodovací proces. V tomto období zaujímaly pouhých 4–5 % v seniorních pozicích amerických ministerstev zahraničí a obrany¹. Ve svých závěrech zpochybnily autorky běžně přijímaný argument tvrdící, že navyšování relativního počtu žen v řídicích pozicích automaticky vede k jejich většímu podílu na rozhodování a k úspěšnému prosazování klasických „ženských témat“. Rovněž se vymezily vůči tomu, že ženy tvoří jakýsi názorově sjednocený ženský blok – jejich postoje se často různí a jsou také velmi rychle socializovány do stále konzervativních a patriarchálních hodnot a struktur. **Ženy zastávající postoje nevyčylující se z běžné institucionální praxe mají větší šanci se prosadit**, což McGlen a Reid Sarkees demonstrují na angažmá Madeleine Albright v kosovské krizi. Na druhou stranu spatřují autorky přínos vyššího počtu žen v seniorních pozicích v zavádění „lidské dimenze“ v manažerském řízení institucí (McGlen a Reid Sarkees, 2001: 142–143). Holsti a Rosenau (1981) také poukazovali na to, že genderové role se v posledních dekádách výrazně proměňují a že ženy v řídicích pozicích mnohdy jednájí v protikladu s vlastnostmi, jež jsou jim podobnými soudy připisovány.

Nezpochybnitelným přínosem participace žen v zahraniční politice je i přes zmíněné výhrady výše uvedených výzkumů **větší názorová pluralita a tematizace oblastí, jež byly v minulosti ponechány stranou** – navzdory tomu, že jejich prosazování nemusí být vždy úspěšné (McGlen a Reid Sarkees, 2001: 143). Bezpečnost žen během ozbrojených konfliktů a působení žen v ozbrojených silách a řídicích strukturách armád patří mezi nejúspěšněji tematizované oblasti na globální úrovni posledních dvou dekád. Toto téma bylo materializováno v Rezoluci Rady bezpečnosti OSN 1325 Ženy, mír a bezpečnost, jež byla iniciována a prosazena během namibijského předsednictví Radě v roce 2000 díky ministryni pro ženské záležitosti Netumbo Nandi-Ndaitwah. Ministryně skrze namibijského zástupce u RB OSN a s pomocí lobbingu mnoha ženských organizací dosáhla přijetí rezoluce v říjnu 2000 (Landsber, 2003). Pro ilustraci zájmu ČR o tuto oblast je vhodné podotknout, že k zahájení implementace rezoluce a schválení tzv. Národního akčního plánu (NAP) obsahujícího konkrétní úkoly v této oblasti došlo až na počátku roku 2017, tedy po více než 16 letech od jejího přijetí² (MZV, 2017a).

¹ State Department a Department of Defense.

² Na druhou stranu ČR nepředstavuje v této oblasti zvláštní výjimku. Ke konci roku 2016 implementovalo doporučující rezoluci RB OSN pouze 63 členských států OSN z celkových 193, tedy méně než třetina. Přijetím NAP se ČR stala 18. členskou zemí EU, jež zahájila implementaci rezoluce (National Action Plan Resource Center, 2016).

1.2 Výzkum české společnosti a policy advocacy

V české odborné i veřejné diskusi nebylo podobným otázkám doposud věnováno příliš pozornosti. Pokud v současné literatuře neexistuje jednoznačná shoda na tom, zda ženy přinášejí do zahraniční politiky jiné hodnoty než muži (např. konsenzus, spolupráci, mír a solidaritu) a zda početní posílení jejich reprezentace vede k okamžité změně způsobu výkonu zahraniční politiky, nabízí se otázka, zda má smysl zdůrazňovat problematiku v českém kontextu. Tento paper však vznikl z přesvědčení, že otevření tohoto tématu je nutné z několika důvodů. Prvním a nejdůležitějším z nich je **minimální diskuse** ohledně participace žen v zahraničních vztazích. Demonstrovali jsme sice, že i v jiných zemích se situace mění pomalu, nicméně, jak bude prezentováno i v dalších částech, ČR v tomto ohledu zaostává i v regionálním měřítku. Jedním z již zmíněných podpůrných argumentů je i **tematizace** dosud nediskutovaných zahraničněpolitických problémů či širší spektrum pohledů na konkrétní události. Česká zahraničněpolitická diskuse se v posledních letech zužuje převážně na sekuritizující a ekonomizující témata a šance na prosazování jiných témat se zdá být při pohledu do volebních programů politických stran v roce 2017 mizivá. Několik nedávných událostí a jejich odborná reflexe tomuto trendu nasvědčuje. Příkladem může být uprchlická krize, jejíž mediální pokrytí zdůrazňovalo především bezpečnostní/policejní rozměr a otázky solidarity/pomoci či otázky rozdělení rodin a ohrožení žen v konfliktních oblastech apod. zaujímaly výrazně nižší podíl (Tkaczyk a kol., 2015).

V českém případě je stejně jako v případech popsanych zmíněnými výzkumy problematickým jádrem zahraniční politiky její **struktura**, tj. zavedené praxe, prioritizace oblastí, hierarchie a dělba práce atd., nikoliv nedostatek odborné způsobilosti žen k zapojení do tvorby zahraniční politiky. Samozřejmě je také nutné brát v potaz i normativní rovinu problému – tedy **otázku spravedlnosti a rovnoprávného zastoupení** žen a mužů v různých segmentech společnosti. Zahraniční, evropská a bezpečnostní politika totiž patří právě mezi ty oblasti, v nichž bychom jen velmi obtížně nacházeli argumenty diskvalifikující ženy z rovnoměrné či alespoň rovnoměrnější participace.

Výzkum zahraničněpolitických postojů českých žen a mužů je spíše skromný. Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) jakožto přední výzkumná instituce v této oblasti otázku případných rozdílů mezi muži a ženami ve svých výstupech nezveřejňuje vždy a pouze výjimečně tyto závěry interpretuje³. Z několika nedávných šetření však vyplývá, že se ženy zajímají o zahraniční politiku méně než muži (CVVM, 2017a, 2017b). Například při zkoumání důvěry vybraným politikům v mezinárodním kontextu vyplynulo, že ženy méně důvěřují generálnímu tajemníkovi Severoatlantické aliance Jensi Stoltenbergovi, protože jej jednoduše neznají (CVVM, 2016). Ženy byly také méně spokojeny se členstvím ČR v NATO než muži a více se obávaly vtažení do vojenského konfliktu, podřizování se ČR cizím mocnostem či napětí a nejistoty v Evropě (CVVM 2017c).

Posílení zastoupení žen v politice (včetně implicitního významu žen v zahraniční politice) prosazuje organizace **Fórum 50 %**, jež tento požadavek opírá o řadu normativních i empirických argumentů. Svou činnost provádí mimo jiné skrze mapování žen-kandidátek a žen-političek ve všech volených funkcích. Organizace v minulosti provedla některá vlastní šetření, z nichž jedním byla ohnisková skupina identifikující postoje českých žen k EU. Ze závěrů mimo jiné vyplynulo, že o EU se zajímají více ženy s vysokoškolským vzděláním než ženy se středoškolským vzděláním (Křížková a kol., 2014). Fórum 50 % také publikuje Databázi českých expertek v různých oblastech, mezi nimi i sekci Zahraniční věci. Tato aktivita nabízí médiím či různým organizacím najít expertizu v řadách žen, nicméně v případě zmiňované sekce se jedná o poměrně zastaralý seznam obsahující

³ CVVM se v roce 2017 dotazovalo ve svých šetřeních na postoje k následujícím tématům: EU a evropská integrace, euro, přijímání uprchlíků, ukrajinská krize, tzv. Islámský stát aj.

převážně současné či bývalé diplomatky nebo ženy působící v soukromém sektoru. Databáze v podstatě neobsahuje žádnou ze současných analytiček mezinárodních vztahů a evropské či bezpečnostní politiky (Fórum 50 %, nedatováno⁴).

2. Ženy v exekutivních zahraničněpolitických pozicích

Mezi hlavní exekutivní aktéry zahraniční, evropské a obranné politiky patří prezident, předseda vlády, ministr zahraničních věcí, ministr obrany a místopředseda vlády / ministr / státní tajemník pro evropské záležitosti⁵. Obecně známým faktem je, že **pozici hlavy státu či předsedy vlády nezastávala v moderní české historii jediná žena** a dosud se neobjevila kandidátka s většími šancemi obsadit některý z vrcholných exekutivních postů⁶. ČR se v tomto ohledu liší nejen od západní Evropy, ale také regionálních partnerů – na rozdíl od všech sousedních zemí a Maďarska nestála žena v čele žádné vlády ani Ministerstva zahraničních věcí (dále jen MZV).

Na vrcholu výkonné moci v ČR obsazují exekutivní zahraničněpolitické funkce ženy pouze výjimečně. V rámci členských států EU vykonávají například úřad premiérky či prezidentky mnohé zástupkyně – Angela Merkel (Německo), Theresa May (Spojené království), Dalia Grybauskaitė (Litva), Marie-Louise Coleiro Preca (Malta), Kolinda Grabar-Kitarović (Chorvatsko), Beata Szydło (Polsko), Kersti Kaljulaid (Estonsko) (List of elected and appointed female heads of state and government, 2017), funkci ministryně zahraničních věcí pak vykonávají političky ve Švédsku, Chorvatsku a Bulharsku (List of female foreign ministers, 2017) a funkci ministryně obrany ve Francii, Španělsku, Slovinsku, Itálii, Německu a Nizozemsku (List of female defence ministers, 2017).

2.1 Ministerstvo zahraničních věcí a velvyslanecký sbor

Česko dosud nemělo svou ministryni zahraničních věcí. Ani se nezdá, že by k tomu mohlo dojít po následujících volbách, neboť s výjimkou KSČM žádná z kandidujících stran nepředstavuje svou kandidátku na tento post (viz kapitola 4). Mezi náměstky MZV najdeme v současnosti jedinou ženu – náměstkyni Ivanu Červenkovou, která je zodpovědná za řízení sekce Úřadu ministra, **tedy převážně za administrativní záležitosti a oblast komunikace.** Na pozici ředitelky „politických“ odborů, tedy odborů vytvářejících tematické podklady a návrhy, nalezneme pouze čtyři zástupkyně z přibližně více než dvaceti postů (MZV, 2017b). V rámci MZV tak mají ženy pouze omezenou možnost promlouvat do tvorby politik a dlouhodobých koncepcí.

Důležitou součástí české zahraniční politiky je její **diplomatický sbor**, tedy velvyslanci a velvyslankyně zajišťující vztahy s partnerskými státy a zastupující ČR u mezinárodních organizací. Počty velvyslankyň jsme sledovali v analýzách českého diplomatického sboru ve čtyřech předchozích letech (Borčany, 2014, 2016, Borčany

⁴ Dále jen n.d.

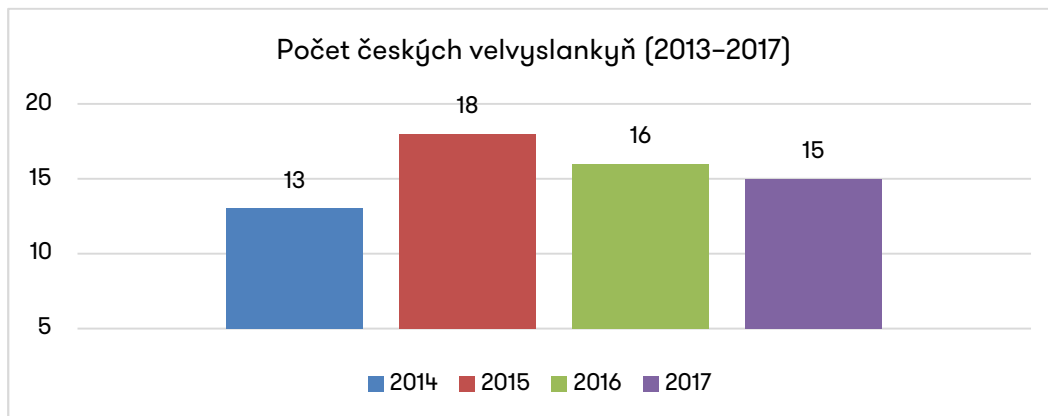
⁵ Koordinací evropských politik byly v minulosti pověřeny osoby v různých funkcích. V letech 2007–2009 se jednalo o místopředsedu vlády pro evropské záležitosti, v letech 2009–2010 se jednalo o ministra pro evropské záležitosti, vládu Petra Nečase (2010–2013) provázela jistá exekutivní dualita, když došlo k současnému zřízení státního tajemníka při Úřadu vlády a pověření 1. náměstka na MZV zodpovědností za evropskou oblast. V současnosti je touto agendou pověřen pouze státní tajemník pro evropské záležitosti při Úřadu vlády.

⁶ Jedinou výjimku představuje období následků vládní krize v roce 2013, kdy se po pádu vlády Petra Nečase (ODS) uvažovalo o jeho nahrazení stranickou kolegyní Miroslavou Němcovou, která však nenašla se svou snahou obnovit pravicovou koalici dostatečnou podporu na půdě Poslanecké sněmovny.

a Dostál 2015). Ačkoliv podle Ústavy jmenuje velvyslance prezident, kandidáty mu podle zvyklosti navrhuje vláda na základě doporučení MZV.

Graf 1. Počet českých velvyslankyň (2013–2017).

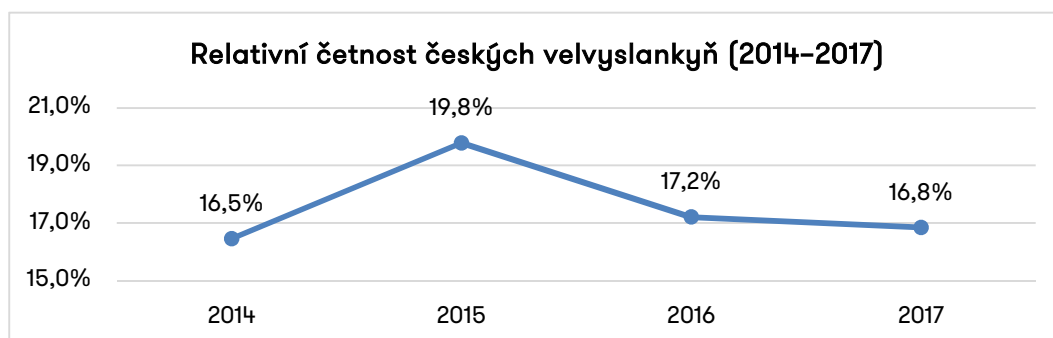

Zdroj: Autor na základě webu Ministerstva zahraničních věcí ČR.

V srpnu 2014 zastupovalo ČR 13 velvyslankyň, v roce 2017 jejich počet stoupl na 15 (Graf 1). **Tento drobný absolutní nárůst je však důležité porovnat s relativními čísly, která ukazují setrvalý či dokonce opačný stav.** V letech 2013–2014 byla česká diplomacie ovlivněna dozníváním sporu mezi vládou Petra Nečase (ODS) a prezidentem Zemanem, jenž vedl k neobsazení řady velvyslaneckých postů. S výjimkou roku 2015, kdy došlo k drobnému nárůstu téměř ke 20 %, podíl velvyslankyň osciloval mezi 16–17 % (Graf 2). Zajímavou skutečností je i například to, že **české velvyslankyně jsou v průměru o 6 let starší než čeští velvyslanci** a nejmladší česká velvyslankyně se narodila v roce 1969, kdežto nejmladší velvyslanec o osm let později, což může vypovídat o přetrvávajících pochybnostech o způsobilosti mladších žen vykonávat tuto funkci.

Ministr zahraničí Lubomír Zaorálek (ČSSD) se v minulosti k tématu žen v diplomacii sice podle veřejně dostupných zdrojů přímo nevyjádřil, nicméně z jeho některých výroků lze dovozovat, že větší zastoupení žen ve veřejných funkcích podporuje. V roce 2010 podpořil kandidaturu kolegyň poslankyň z ostatních stran na pozici místopředsedy Sněmovny s tím, že by si přál „aby ženy vnášely do sněmovny větší tah pro dosažení rozumné dohody a menší agresivitu,“ nicméně poznamenal, že „ve sněmovně se často prosazují ženy, které vystupují docela mužsky“ (Pospíšilová, 2010). Podobné výroky a jejich reálné naplňování však ilustrují, jak je podpora žen v ČR při vstupu do veřejných funkcí spíše **rétorická, má tendenci sklouzávat ke stereotypům a odvracet pozornost od obsahu k formě.**

Graf 2. Relativní četnost českých velvyslankyň (2014–2017).

Zdroj: Autor na základě webu Ministerstva zahraničních věcí ČR.

2.2 Ministerstvo obrany a Armáda ČR

V minulosti došlo k obsazení nejvyšších politických pozic obranné politiky již dvěma ženami. První ženou řídící Ministerstvo obrany (MO) byla Vlasta Parkanová (KDU-ČSL) v období 2007–2009, jež post zastávala během vrcholného období česko-amerických vztahů, kdy se jednalo o umístění prvků americké protiraketové obrany na území ČR. Parkanová projekt obhajovala, ale nehrála v tomto procesu klíčovou roli⁷. Angažmá této ministryně na MO dodnes zůstalo poznamenáno jejím podílem na nedořešené kauze nákupu armádních letounů CASA, kdy mělo dojít ke škodě v řádu stovek milionů korun kvůli špatnému vypracování znaleckého posudku (Třeček, 2017). Druhou ženou v čele Ministerstva obrany byla Karolína Peake (VV, později LIDEM), která řídila rezort pouhých devět prosincových dní roku 2012, po nichž byla po neshodách v personálních otázkách postu zbavena premiérem Nečasem (Koděra a Ďuričková, 2012).

Zajímavou situaci přinesl rok 2017, kdy byla **do velení Armády ČR jmenována první generálka** Lenka Šmerdová. Část médií komentovala její jmenování jako fenomén pronikání žen do vrcholných armádních pozic, další komentáře však zpochybňovaly kvalifikaci gen. Šmerdové i její politickou minulost kvůli nepřiznanému studiu na Vojenské politické akademii Klementa Gottwalda v Bratislavě. Generálka ke svému angažmá v lidové armádě ČSSR uvedla: „Chtěla jsem dělat zajímavou práci, která by byla jiná než to, co se tehdy ženám nabízelo – sekretářka nebo prodavačka.“ (Stratilík, 2017). Šmerdová se v rámci Armády věnuje personalistice, což odpovídá obecným tendencím i v ostatních rezortech, tj. zaměstnávat ženy na administrativních, ekonomických a personalistických pozicích.

3. Ženy v zahraničněpolitických parlamentních funkcích

Poslanecká sněmovna a Senát Parlamentu ČR (dále jen Poslanecká sněmovna /Sněmovna a Senát) přirozeně nemají výkonné zahraničněpolitické pravomoci, ale hrají v zahraničněpolitické, obranné a evropské politice důležitou roli. ČR otevírá společně se Slovenskem druhou polovinu celosvětového žebříčku relativního zastoupení žen v parlamentech na 95. místě s 20 % žen v Poslanecké sněmovně a 18,8 % v Senátu. Menší podíl postů obsazují ženy v rámci zemí EU v Řecku (18,3 %), na Kypru (17,9 %) v Lotyšsku (16 %), na Maltě (11,9 %) a v Maďarsku (10,1 %). (IPU, 2017).

Předsedové obou komor plní v zahraniční politice především reprezentační funkci. Společně s prezidentem a předsedou vlády představují čtyři nejvyšší ústavní činitele ČR a od roku 1993 byla předsednictví komorám jediné nejvyšší ústavní funkce, jež vykonávaly ženy – v letech 1998–2000 předsedala Senátu Libuše Benešová (ODS) a v letech 2010–2013 vykonávala funkci předsedkyně Poslanecké sněmovny Miroslava Němcová (ODS). V rámci své předsednické pozice se však obě političky držely čistě reprezentačních povinností a k zahraniční politice vlád se příliš nevyjadřovaly.

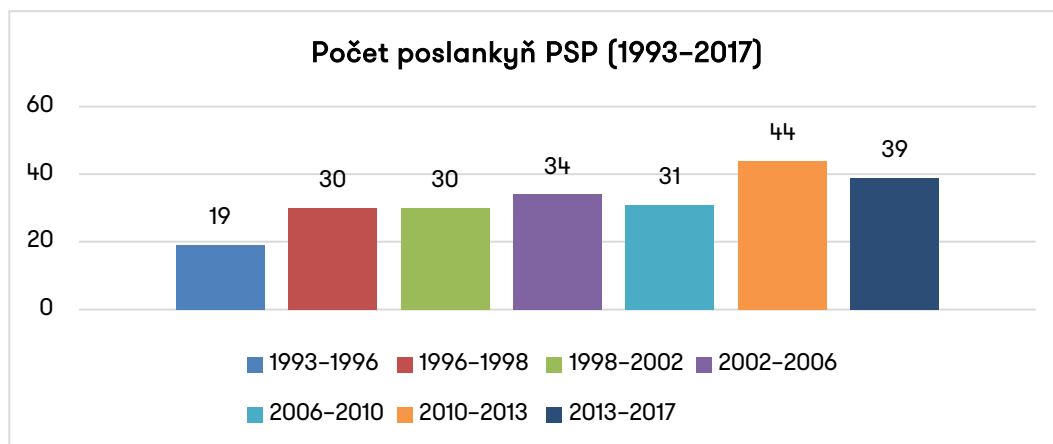
⁷ Klíčovou politickou roli sehráli tehdejší ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg (nestraník za Stranu zelených) a místopředseda vlády pro evropské záležitosti a pozdější ministr obrany Alexandr Vondra (ODS).

3.1 Poslanecká sněmovna

Počet žen v Poslanecké sněmovně kolísal v letech 1993–2012 mezi 19 a 44. V nyní dosluhující Sněmovně se pak jejich počet snížil na 39 (Graf 3). **Ženy tak v rámci 200 mandátů zatím nedosáhly ani čtvrtinového zastoupení** (viz Graf 4). Podprezentace žen na kandidátních listinách i v přidělených mandátech je dlouhodobě kritizována – např. zmíněnou organizací Fórum 50 %.

Graf 3. Počet poslankyň PSP (1993–2017).

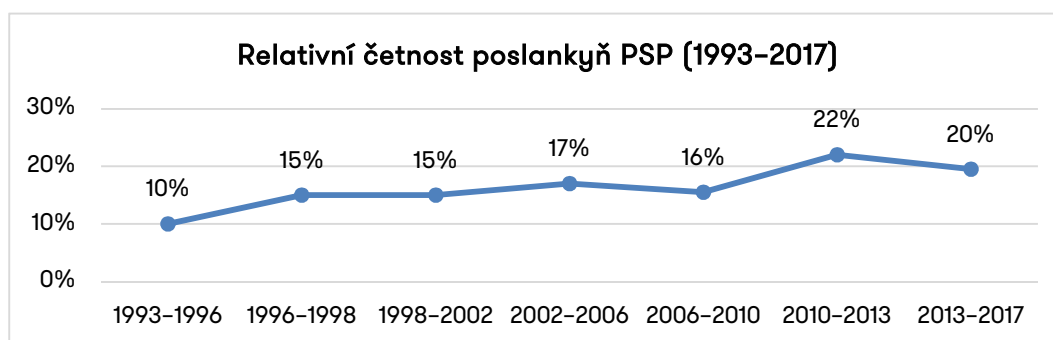

Zdroj: Autor na základě webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

V oblastech zahraniční, evropské a obranné politiky je podprezentace poslankyň ještě výraznější (s výjimkou období 2010–2013, jak je demonstrováno v dalších sekcích). Na úvod je nutné zmínit několik poznámek ke sběru dat. Webové stránky Poslanecké sněmovny staví analytika před rozhodnutí, jak k počítání poslanců a poslankyň ve výborech přistupovat. Poslanci a poslankyně totiž během volebního období mohou své členství ve výborech měnit, usilovat o zvolení do předsednických a místopředsednických funkcí a rovněž v minulosti došlo k tomu, že někteří členové a členky vyměnili své členství ve výboru za pozici ve vládě a naopak. Ve výboru tak mohli strávit pouze určitou část volebního období.

Z praktických důvodů jsme postupovali tak, že jsme do souboru zahrnovali vždy **celkový počet poslanců daného výboru**, byť v něm působili pouze několik měsíců, a stejně jsme postupovali i v případě zjišťování podílu členek ve výborech. Jsme si vědomi, že takto může docházet k určitým interpretačním zkreslením, kterým se však v dalších částech snažíme předcházet. Volební období 2013–2017 dosud neskončilo, nicméně v termínu dokončování tohoto textu (srpen 2017) je naplánovaná poslední schůze Sněmovny, a proto nelze zásadní personální změny ve složení výborů očekávat.

Graf 4. Relativní četnost poslankyň PSP (1993–2017).

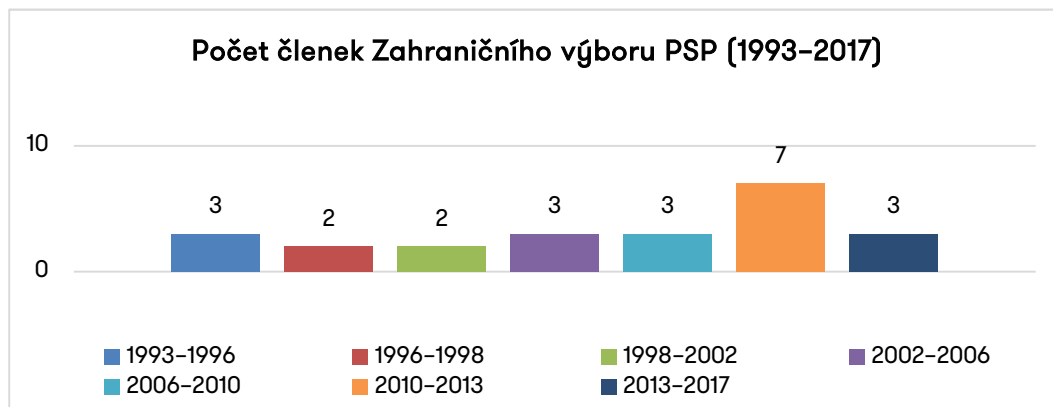
Zdroj: Autor na základě webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

ZAHRANIČNÍ VZTAHY

Zahraniční výbor je kompetentním výborem k projednávání mezinárodních smluv, příslušných kapitol státního rozpočtu a závěrečného státního účtu a také sleduje agendu evropské Společné bezpečnostní a zahraniční politiky EU. Zahraniční výbor rovněž vykonává parlamentní kontrolní činnost zahraniční politiky vlády (PSP, n.d.-a).

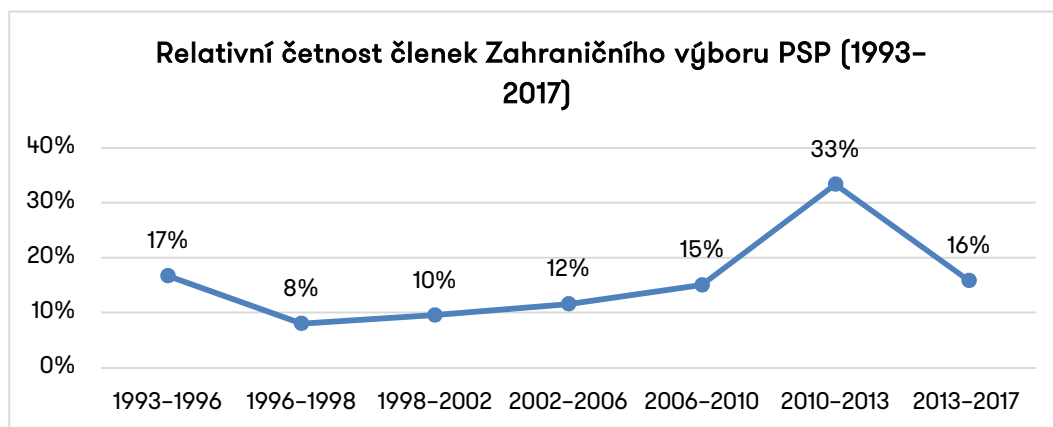
Graf 5. Počet členek Zahraničního výboru PSP (1993–2017).

Zdroj: Autor na základě webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Počet členek Zahraničního výboru se v minulosti pohyboval mezi dvěma až třemi (Graf 3), s výjimkou období 2010–2013, jež provázelo relativně vyšší celkový počet žen ve Sněmovně. Až na nejranější období 1993–1996 zaujímal vždy alespoň jedna z členek místopředsnickou funkci výboru, **nikdy však žádná nestála přímo v jeho čele**. Volební období 2010–2013 bylo také specifické tím, že v rámci Zahraničního výboru byly ženy jedinkrát nadreprezentovány v poměru k celkovému počtu poslankyň v Poslanecké sněmovně (Graf 6).

Graf 6. Relativní četnost členek Zahraničního výboru PSP (1993–2017).

Zdroj: Autor na základě webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

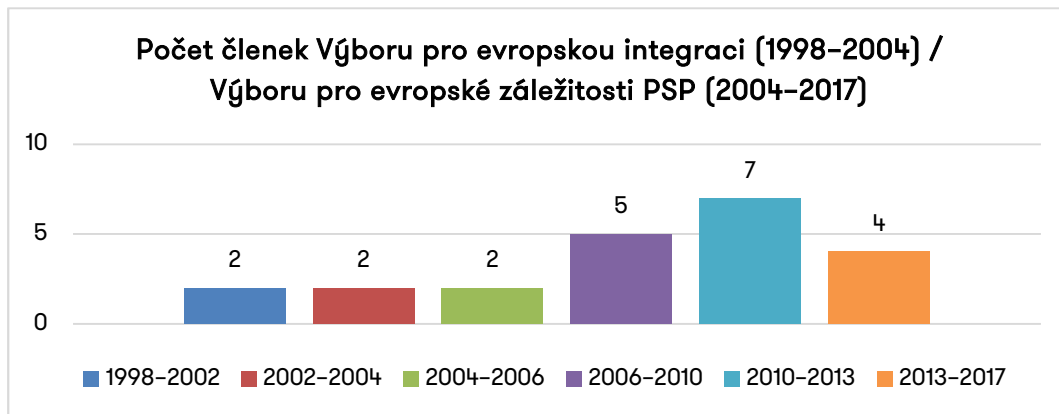
EVROPSKÁ INTEGRACE A EVROPSKÉ ZÁLEŽITOSTI

Výbor pro evropskou integraci byl zřízen během volebního období 1998–2002, kdy ČR začala aktivně jednat o vstupu do EU, a klíčovou úlohou výboru bylo projednávání zákonů harmonizujících českou legislativu s evropským právem.

Po vstupu do EU v roce 2004 došlo k jeho transformaci na Výbor pro evropské záležitosti a zařazení mezi povinně vznikající výbory. V současnosti výbor plní svou činnost v legislativním procesu a projednává návrhy zákonů vycházejících z evropského práva a vykonává kontrolní činnost vlády v evropských otázkách (PSP, n.d.-b).

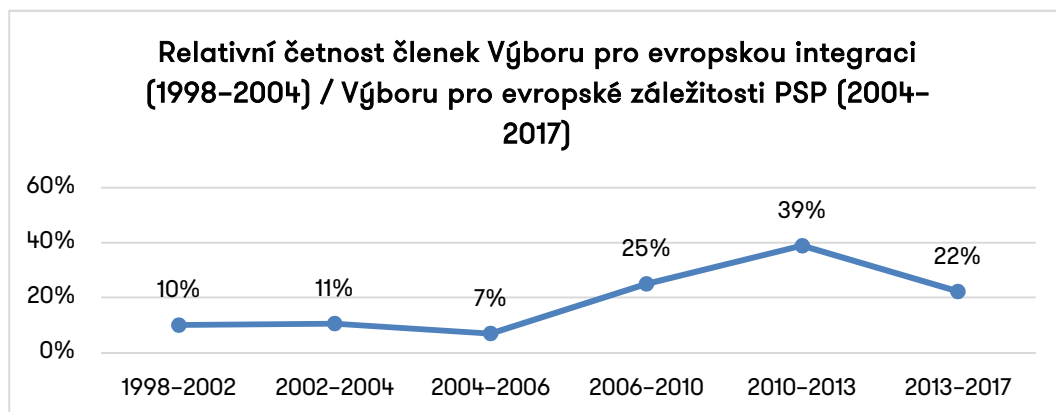
Graf 7. Počet členek Výboru pro evropskou integraci (1998–2004) / Výboru pro evropské záležitosti PSP (2004–2017).

Zdroj: Autor na základě webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Z hlediska absolutních čísel členek se oba výbory lišily od Zahraničního výboru počtem $\pm 1-2$ poslankyně v každém z období kromě stejně početného období 2010–2013 (Graf 7). Podobně jako v případě Zahraničního výboru se během některých volebních období mnozí poslanci výborů vystřídalí, což může svádět k mylné interpretaci, že ženy byly z hlediska relativní četnosti relativně méně zastoupeny (Graf 8) – zejména v letech 2004–2006, kdy poslankyně výboru tvořily pouhých 7 %. Někteří jejich mužští kolegové přitom působili ve Výboru pro evropskou integraci / evropské záležitosti pouze několik měsíců, ale vzhledem k metodě práce s daty jsou do celkového počtu rovněž zahrnuti. Obě tehdejší členky výborů Anna Čurdová (ČSSD) a Soňa Marková (KSČM) působily v pozici místopředsedkyně, Čurdová po celé funkční období. **Výbor pro evropské záležitosti byl také jediným z analyzovaných výborů, jemuž jedna z jeho členek předsedala – konkrétně poslankyně Kateřina Jacques (SZ) v krátké periodě 2009–2010.**

Graf 8. Relativní četnost členek Výboru pro evropskou integraci (1998–2004) / Výboru pro evropské záležitosti PSP (2004–2017).

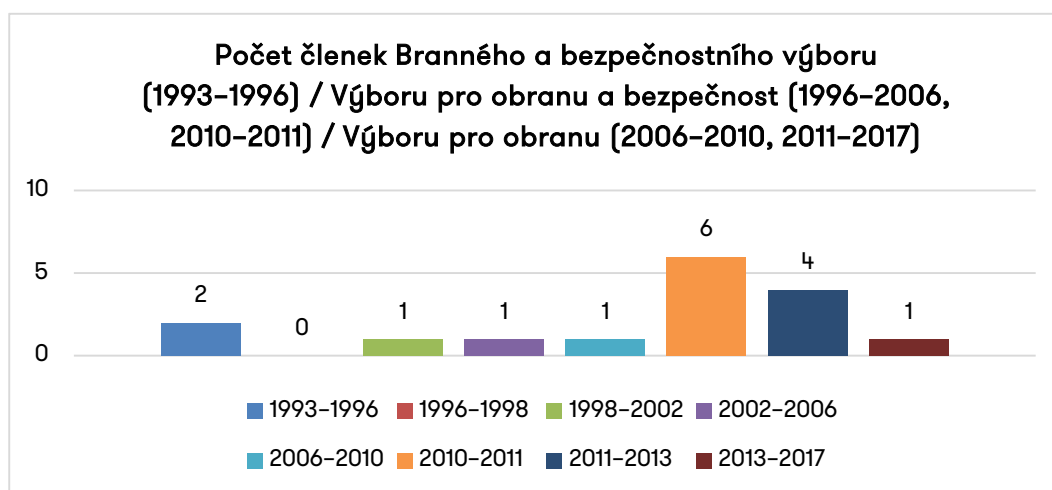
Zdroj: Autor na základě webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

VNĚJŠÍ OBRANA STÁTU

Obranná agenda zaznamenala ještě komplikovanější institucionální vývoj než agenda evropská. Od vzniku ČR byla zařazena pod tři různě pojmenované výbory – Branný a bezpečnostní výbor (1993–1996), Výbor pro obranu a bezpečnost (1996–2006, 2010–2011) a později vydělený Výbor pro obranu (2006–2010, 2011–2017), jenž vznikl v roce 2006 a znovu byl krátce integrován do Výboru pro obranu a bezpečnost (2010–2011). Výbor se zabývá agendou spojenou s vnější bezpečností státu – legislativou, kontrolou vlády, konkrétně rezortu obrany, a kontrolou rozpočtu (PSP, n.d.-c).

Graf 9. Počet členek Branného a bezpečnostního výboru (1993–1996) / Výboru pro obranu a bezpečnost (1996–2006, 2010–2011) / Výboru pro obranu (2006–2010, 2011–2017).

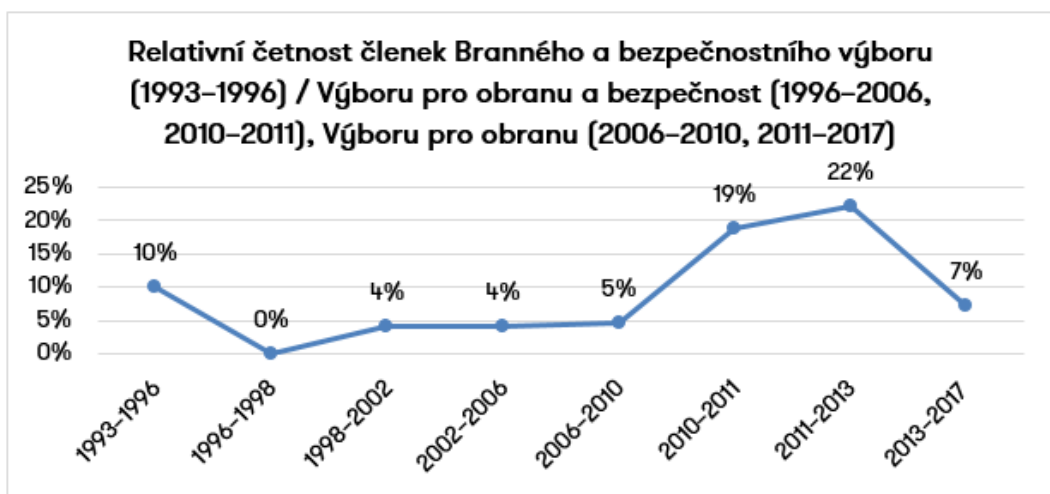

Zdroj: Autor na základě webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Vzhledem k širší projednávané agendy v rámci Branného a bezpečnostního výboru /Výboru pro obranu a bezpečnost byl tento výbor v minulosti početnější a nelze zcela přesně identifikovat, zda se příslušní členové/členky věnovali spíše agendě vnitřní či vnější bezpečnosti. V porovnání s předchozími čísly je však jednoznačně patrné, že bezpečnostní agendě se věnovalo v minulosti ještě méně žen (Graf 9). Ve Sněmovně 1996–1998 nebyla ve Výboru pro obranu a bezpečnost zastoupena dokonce žádná a ve třech následujících, stejně jako v aktuálně dosluhující Sněmovně, projednávala bezpečnostní a obranná témata pouze jediná žena. Současnou zástupkyní je poslankyně Jana Černochová, expertka ODS na obrannou politiku. Velikost výborů a nižší počet žen v nich vedl přirozeně i k nižšímu relativnímu zastoupení od nuly k 22 % v případě Výboru pro obranu a bezpečnost (2011–2013) (Graf 10).

Graf 10. Relativní četnost členek Branného a bezpečnostního výboru (1993–1996) / Výboru pro obranu a bezpečnost (1996–2006, 2010–2011), Výboru pro obranu (2006–2010, 2011–2017).

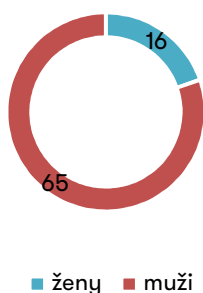
Zdroj: Autor na základě webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

3.2 Senát

Senát Parlamentu ČR se od trendů v rámci Sněmovny příliš neliší. Kvůli omezené dostupnosti dat z předchozích volebních období Senátu jsme získali pouze údaje pro současné volební období 2016–2018. V aktuálním Senátu je zastoupeno 16 senátorek z celkových 81 členů, tedy 19,8 % (Graf 11).

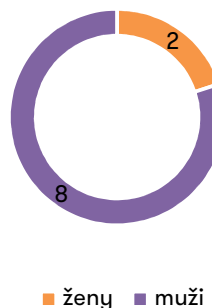
Graf 11. Počet senátorek (2016–2018).

Počet senátorek (2016–2018)

Graf 12. Počet členek Výboru pro záležitosti EU (2016–2018).

Počet členek Výboru pro záležitosti EU (2016–2018)

Zdroj: Autor podle webu Senátu Parlamentu ČR.

Zdroj: Autor podle webu Senátu Parlamentu ČR.

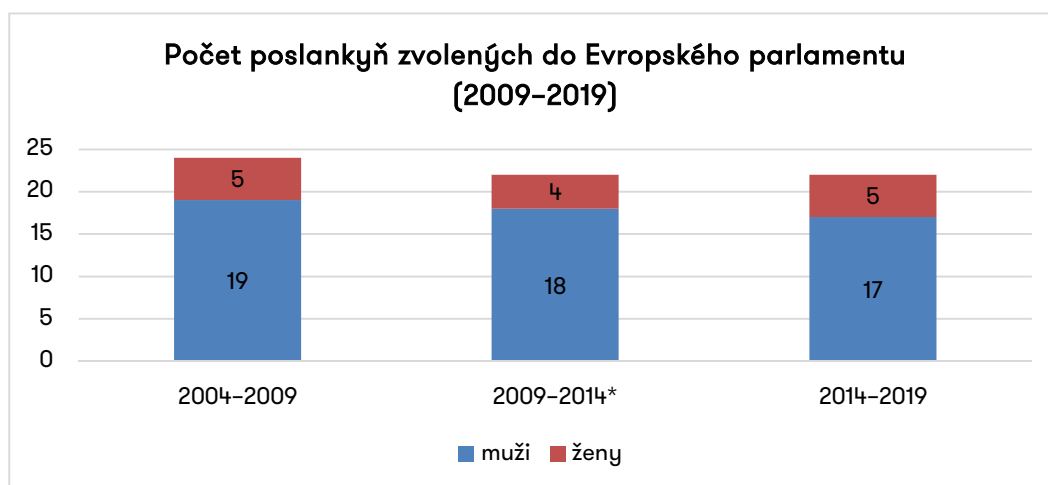
Zahraniční a obranná agenda přísluší senátnímu Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost, který čítá 11 členů, **mezi nimiž nenalezneme v současnosti jedinou ženu**. Výbor pro záležitosti Evropské unie čítá 10 členů, z nichž dva představují ženy, jednou je místopředsedkyně výboru Eva Syková (ČSSD).

3.3 Evropský parlament a Evropská komise

Výsledky voleb do Evropského parlamentu se významně neodchylují od národního kontextu – ženy byly ve třech dosavadních volebních obdobích zastoupeny pouze počtem čtyř až pěti (Graf 13), tedy přibližně 20% podílem, ± 2 procentní body. Zajímavostí je počet zvolených europoslankyň za ODS, která obdržela v součtu trojích voleb do EP nejvyšší počet mandátů – 20⁸. Z těchto 20 křesel byly pouze dva obsazeny ženami – Ninou Škottovou (2004–2009) a Andreou Češkovou (2009–2014). **Pouze dvěma českým europoslankyním, které se rozhodly znovu kandidovat, se podařilo obhájit svůj mandát** – Zuzaně Roithové za KDU-ČSL (2004, 2009) a Olze Sehnalové za ČSSD (2009, 2014). Věra Flasarová (KSČM) se rovněž stala europoslankyní dvakrát. Poprvé uspěla ve volbách v roce 2004, ale následně se jí nepodařilo obhájit mandát. V roce 2014 se jí ovšem z pozice první náhradnice podařilo vrátit do EP po odchodu europoslance Vladimíra Remka na post velvyslance ČR v Moskvě (ČTK, 2014). **ČR také po volbách do EP v roce 2014 poprvé obsadila ženou post v Evropské komisi** – Věrou Jourovou z hnutí ANO, která získala portfolio spravedlnosti, ochrany spotřebitelů a otázek rovnosti pohlaví. ČR obsazuje skrovný počet zástupců v řídicích funkcích generálních ředitelství a dalších součástí Evropské komise a nenalezneme mezi nimi jedinou ženu.

Graf 13. Počet poslankyň Evropského parlamentu (2009–2019).

Zdroj: Autor podle webu Volby.cz. Pozn. *Během krátkého období v roce 2014 zastupovalo ČR v EP celkem 5 europoslankyň – po rezignaci Vladimíra Remka (KSČM) jej nahradila stranická kolegyně Věra Flasarová.

4. Expertní zázemí politických stran

Politické strany vytvářejí své expertní týmy, komise, případně stínové vlády, jejichž členové **připravují programové dokumenty a komentují aktuální témata, události a projednávané legislativní návrhy** dovnitř strany a směrem k veřejnosti. Význam expertů vzrůstá v předvolebním období, kdy je politické strany představují zpravidla jako potenciální kandidáty na ministry příslušných rezortů. Ve většině případů dochází k překryvu členství v expertním týmu s členstvím v některém z příslušných výborů ve Sněmovně či v Senátu, mandátem v Evropském parlamentu či pozicí ve vládě. Z předchozích kapitol je tudíž zřejmé, že expertíza

⁸ Ve volbách 2004 získala ODS devět mandátů, stejně tak ve volbách 2009 a v roce 2014 získala pouze dva.

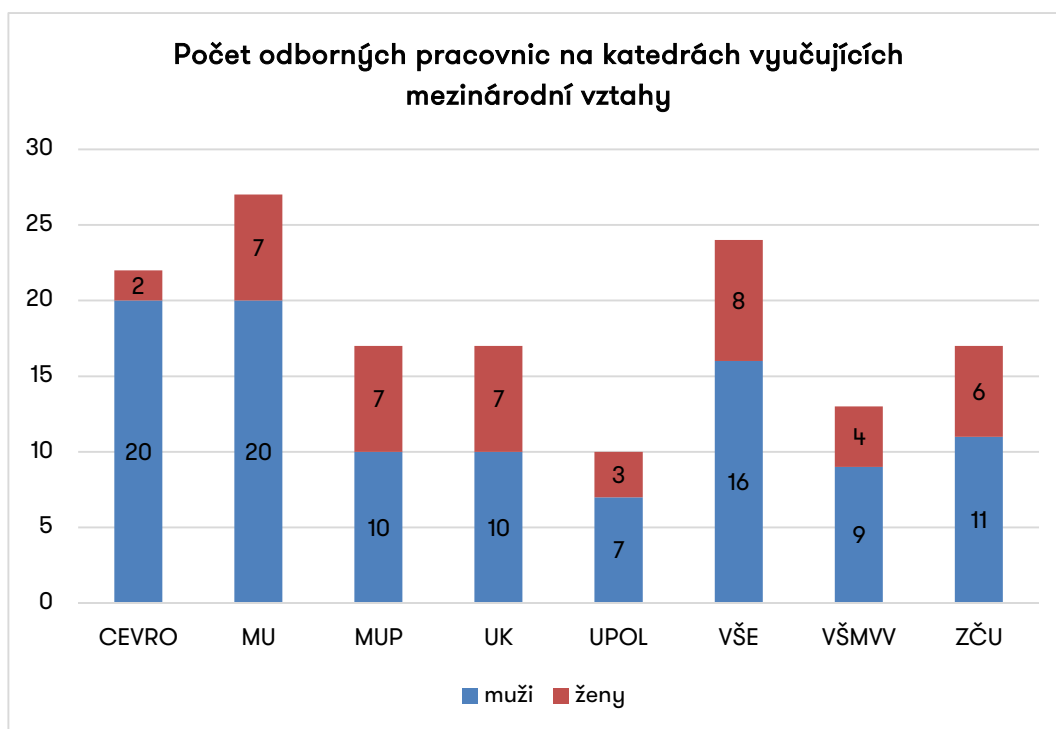
v oblasti zahraniční politiky, evropských záležitostí či obrany zřídka spadá do gesce členek politických stran.

Ze současných parlamentních stran zveřejňují své expertní týmy ČSSD, KSČM, TOP 09, ODS, KDU-ČSL a v minulosti byl z veřejných zdrojů dohledatelný i předseda zahraniční komise hnutí ANO Pavel Telička⁹. **Uvnitř těchto stran zastávají expertní pozici tři ženy** – europoslankyně ČSSD Olga Sehnalová (zahraniční politika), poslankyně ODS Jana Černochová (obrana) a europoslankyně KSČM Kateřina Konečná (zahraničí a evropská politika) (ČSSD, n.d., ODS, n.d., KSČM, n.d.). **Zastoupení žen v oblasti zahraničních věcí, evropských záležitostí a obrany v expertních orgánech politických stran je tudíž minimální.**

5. Odborná veřejnost, věda a výzkum

Poslední oblastí, na kterou jsme se zaměřili, je vědecká a analytická reflexe české zahraniční politiky a mezinárodních vztahů. Položili jsme si otázku: „V jaké míře jsou ženy zastoupeny na katedrách mezinárodních vztahů českých veřejných a soukromých vysokých škol a univerzit? Kolik žen působí na analytických pozicích think-tanků a výzkumných institucí věnujících se české zahraniční politice a mezinárodním vztahům?“ V souladu s předcházejícím textem nás k tomu vedla úvaha, že relativní zastoupení žen by mohlo reflektovat vyučovaná a analyzovaná témata.

Graf 14. Počet odborných pracovníků na katedrách vyučujících mezinárodní vztahy.

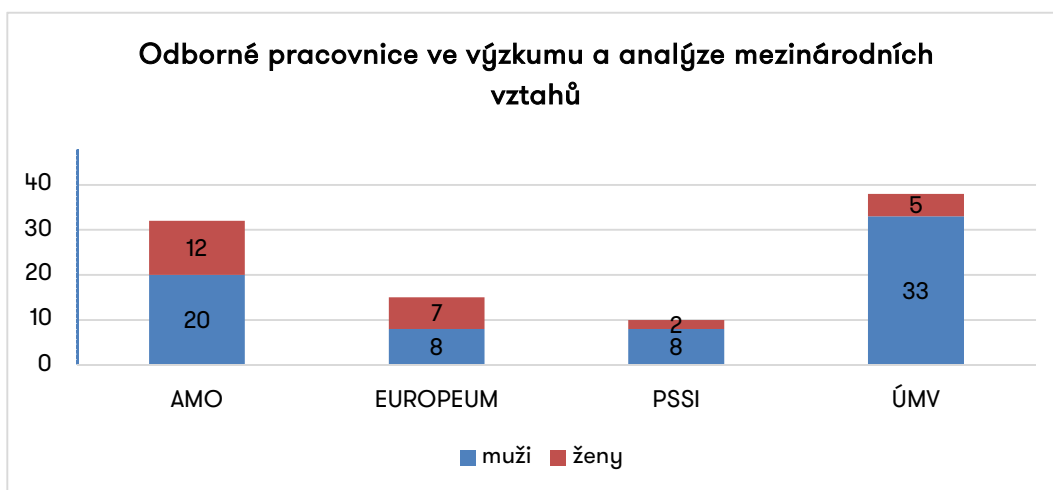
Zdroj: Autor na základě webových stránek příslušných kateder. Pozn. Do výběru byla z důvodu přehlednosti zařazena pracoviště veřejných a soukromých VŠ, jež vyučují bakalářský či magisterský studijní obor zaměřený na disciplínu mezinárodní vztahy. Nejedná se tedy o reprezentativní výčet všech pracovišť věnujících se oblasti mezinárodní, evropské a bezpečnostní politiky: Katedra politologie a mezinárodních vztahů [CEVRO Institut, CEVRO], Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií [Masarykova univerzita, MU], Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií [Metropolitní univerzita Praha, MUP], Katedra mezinárodních vztahů [Univerzita Karlova, UK], Katedra politologie a evropských studií [Univerzita Palackého v Olomouci, UPOL], Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka [Vysoká ekonomická škola v Praze, VŠE], Katedra

⁹ Telička však na svou funkci v květnu 2017 rezignoval a od té doby není z veřejně dostupných zdrojů zřejmé, zda jej někdo nahradil či zda je komise vůbec aktivní.

Na první pohled je patrné, že katedry mezinárodních vztahů, jež vzdělávají další generace v oboru a určují podobu výzkumu, se v relativním zastoupení žen výrazně neliší od české politické scény (Graf 14). Nejnižší absolutní i relativní počet žen působí na Katedře politologie a mezinárodních vztahů CEVRO Institutu – pouhé dvě, tedy necelých 10 %. Na ostatních pracovištích jsou ženy zastoupeny s drobnými odchylkami jednou třetinou a žádnou z kateder neřídí žena. V tomto ohledu je zajímavé poznamenat, že **personální obsazení kateder nemusí vždy odpovídat počtu studentů a studentek daných oborů.** Pro ilustraci zmiňme některá data. Počty absolventek na Univerzitě Karlově hovoří o následujícím trendu – poměr absolventi:absolventky studijního bakalářského, magisterského a doktorského programu Mezinárodní teritoriální studia v roce 2015 byl 31:49, 29:39, 2:2; poměr v programu Politologie¹⁰ téhož roku byl zastoupen opačně v případě bakalářského a doktorského studia (43:26 a 4:1), v případě magisterského však rovněž převažovaly ženy oproti mužům (48:44) (Univerzita Karlova, 2016). Na Masarykově univerzitě byl v předchozích třech letech poměr studenti:studentky, kteří si zapsali kurz Česká zahraniční politika (povinný kurz pro druhý ročník oboru Mezinárodní vztahy), následující – 51:58, 31:82, 69:81¹¹ (Masarykova univerzita, 2017). Omezená dostupnost dat reprezentativnějšího charakteru ve smyslu počtu studujících relevantní obory podle genderu nás vede k opatrnosti při činění závěrů v této oblasti. Uvedená čísla však naznačují, že podprezentace žen v klíčových pozicích v rámci zahraniční politiky neodpovídá současnému poměru mezi muži a ženami studujícími příbuzné obory. Je však nutné zdůraznit, že v předchozích částech textu byla pozornost věnována seniorním pozicím, proto je přirozené, že jakékoliv **sociodemografické trendy se pravděpodobně projeví až v dlouhodobější perspektivě.** V příštích letech tak bude zajímavé sledovat, zda se některé početní disproporce studujících žen odrazí i v jejich vyšším zastoupení v klíčových funkcích.

Graf 15. Odborné pracovnice ve výzkumu a analýze mezinárodních vztahů.

Zdroj: Autor na základě webových stránek příslušných organizací. AMO = Asociace pro mezinárodní otázky, EUROPEUM = Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, PSSI = Prague Security Studies Institute, ÚMV = Ústav mezinárodních vztahů. Pozn. Rozlišit odborné/analytické a administrativní/manažerské pozice v rámci organizací není vždy jednoduché. Postupovali jsme proto tak, že jsme do výběru zařadili všechny pracovníky a pracovnice, kteří mají v rámci organizace vlastní či kolektivní publikační a mediální výstupy (komentáře, analýzy, research papery atp.) v letech 2016 a 2017 – tedy pouze ty aktivní. Pracovníky na vřadné

¹⁰ Bakalářské studijní obory Politologie a mezinárodní vztahy, Politologie a veřejná politika, magisterské obory Politologie, Mezinárodní vztahy a Bezpečnostní studia a doktorské obory Politologie a Mezinárodní vztahy.

¹¹ Zápis kurzů v semestru 2017 nebyl zatím ukončen, tudíž data nejsou finální.

manažerských/administrativních pozicích jsme do vzorku nezařadili. V případě PSSI jsme zařadili do vzorku všechny pracovníky na pozicích Fellow, Advisor a Research Assistant a publikující ředitele/ředitelky výzkumných programů, neboť na webu institutu nejsou uvedeny publikace jednotlivých autorů. Další z relevantních institucí jsou Evropské hodnoty, jež by do přehledu mohly být rovněž zahrnuty. Organizace však na svém webu neposkytuje seznam odborných pracovníků a uvádí pouze osoby v manažerských či dozorčích funkcích.

Ve výzkumných a analytických organizacích zabývajících se mezinárodními vztahy a zahraniční politikou – tedy ve výzkumných ústavech, neziskových organizacích a think-tancích – je s výjimkou Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM **situace velmi podobná**. Ženy na výzkumných a analytických pozicích publikující vlastní či kolektivní výstupy jsou relativně zastoupeny přibližně jednou třetinou až čtvrtinou, v EUROPEUM působí na analytických pozicích větší podíl žen – necelých 50 %. V Ústavu mezinárodních vztahů (ÚMV) působí část zaměstnanců v kategorii výzkumní pracovníci, mezi těmi nalezneme pouze jedinou ženu, a dalších 11 žen působí na Ústavu pouze externě, přičemž 7 z nich v posledních dvou letech neuvádí žádnou publikaci. Žena stojí v čele jediné z těchto organizací – v Asociaci pro mezinárodní otázky (AMO).

6. Závěr

Cílem tohoto paperu bylo popsat diskutované otázky tématu „ženy a zahraniční politika“ a prezentovat výsledky průzkumu zastoupení žen na významných zahraničněpolitických postech. Současná odborná literatura je již kritičtější k předpokladu, že s vyšším relativním zastoupením žen se automaticky zvyšuje jejich vliv na podobu zahraniční politiky, a rovněž zpochybňuje, že by ženy prosazovaly výrazně odlišné zahraničněpolitické cíle. Na druhou stranu příčinu pokračující nerovnováhy vidí převážně ve struktuře mezinárodní politiky, a navíc nadále uznává přínos žen při tematizaci obvykle opomíjených témat. **Paper obecně poukázal na to, že ženy jsou výrazně podreprezentovány při tvorbě a procesu zahraniční politiky, stejně jako v diskusi o ní.** ČR zaostává s přibližně pětinou žen ve veřejných institucích a minimálními počty reprezentantek nejvyšších funkcí za svými partnery nejen v EU, ale i v rámci středoevropského regionu. **Vyhlídky na zlepšení situace v krátkodobém a střednědobém horizontu jsou spíše mizivé.** Prezentovaná čísla nepředstavují příliš dobrý výsledek pro nejsilnější vládní stranu obsazující MZV, ČSSD. Sociální demokraté v minulosti plédovali v řadě svých dokumentů a mediálních vyjádření za zvyšování podílu žen ve vrcholných pozicích veřejného sektoru. Co se však týče zahraniční, evropské či bezpečnostní politiky, **čtyřleté vládnutí sociální demokracie a jejích koaličních partnerů v podstatě nepřineslo žádnou změnu.** V čele žádného z příslušných rezortů či úřadů nestanula žena a na seniorních politických či úřednických pozicích zůstaly počty žen v podstatě stejné.

Další analýzy by se měly zaměřit na existenci rozdílů zahraničněpolitických postojů žen a mužů v české společnosti a jejich případné zdroje. Kromě analýzy postojů by se měli výzkumníci a výzkumnice také ptát na to, **proč se české ženy zajímají o zahraniční politiku méně než muži.** Jaký prostor je dán v médiích expertům a expertkám mezinárodních vztahů? Jaká je míra převahy bezpečnostních témat při studiu mezinárodních vztahů? Diskuse o postavení žen v české zahraniční politice je na samém začátku a nabízí velkou řadu možností, z nichž jsme některé naznačili v tomto textu.

Zdroje

"List of elected and appointed female heads of state and government". 2017. Wikipedia.Org.
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_elected_and_appointed_female_heads_of_state_and_government.

"List of female defence ministers". 2017. Wikipedia.Org.
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_female_defence_ministers.

"List of female foreign ministers". 2017. Wikipedia.Org.
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_female_foreign_ministers.

"National Action Plan Resource Center". 2016. Inclusive Security.
<https://actionplans.inclusivesecurity.org/>.

Bjarnegård, Elin and Melander, Erik. 2017. "Pacific Men: How The Feminist Gap Explains Hostility". *The Pacific Review* 30 (4): 478–493.
doi:10.1080/09512748.2016.1264456.

Blanchard, Eric M. 2003. "Gender, International Relations, And The Development Of Feminist Security Theory". *Signs: Journal Of Women In Culture And Society* 28 (4): 1289–1312. doi:10.1086/368328.

Borčany, Vít and Dostál, Vít. 2015. "Proměny diplomatického sboru dle Zemana a Zaoralka". *Asociace pro mezinárodní otázky*. <http://www.amo.cz/promeny-diplomatickeho-sboru-dle-zemana-a-zaoralka/>

Borčany, Vít. 2014. "Čeští velvyslanci v roce 2014 – zástupy politických kandidátů?". *Asociace pro mezinárodní otázky*. <http://www.amo.cz/cesti-velvyslanci-v-roce-2014-zastupy-politickykh-kandidatu/>.

Borčany, Vít. 2016. "Česko hledá velvyslance, zn. muž po padesátce, vzděláním ekonom". *Asociace pro mezinárodní otázky*. <http://www.amo.cz/cs/agenda-pro-ceskou-zahranicni-politiku/cesko-hleda-velvyslance-zn-muz-po-padesatce-vzdelanim-ekonom/>.

Brancati, Dawn. 2013. "The Determinants Of US Public Opinion Towards Democracy Promotion". *Political Behavior* 36 (4): 705–730. doi:10.1007/s11109-013-9256-y.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). 2016. Důvěra vybraným politikům v mezinárodním kontextu – prosinec 2016.
https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2155/f9/pm170201.pdf.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). 2017a. Názory české veřejnosti na současnou situaci na Ukrajině – březen 2017.
https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4276/f9/pm170331a.pdf.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). 2017b. Česká veřejnost o tzv. Islámském státu – březen 2017.
https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4316/f9/pm170518.pdf.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). 2017c. Postoje českých občanů k obraně ČR – leden 2017. https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2161/f9/pm170216b.pdf.

Česká strana sociálně demokratická (ČSSD). n.d. "Odborní mluvčí – Česká strana sociálně demokratická". 2017. Ccssd.cz. <https://www.cssd.cz/nasi-lide/odborni-mluvci/>.

ČTK. 2014. "Remkovu lavičku v EP bude do voleb zahřívát Flasarová". TÝDEN.cz. http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/remkovu-lavicku-v-ep-bude-do-voleb-zahrivat-flasarova_294921.html.

Fite, David, Genest, Marc and Wilcox, Clyde. 1990. "Gender Differences In Foreign Policy Attitudes". *American Politics Quarterly* 18 (4): 492–513. doi:10.1177/1532673x9001800406.

Holsti, Ole R., and Rosenau, James N. 1981. "The Foreign Policy Beliefs Of Women In Leadership Positions". *The Journal Of Politics* 43 (2): 326–347. doi:10.2307/2130371.

Inter-Parliamentary Union (IPU). 2017. "Women In National Parliaments: World Classification". Ipu.Org. <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>.

Koděra, Petr, and Ďuričková, Monika. 2012. "Nečasova koalice končí. LIDEM oznámila odchod z vlády kvůli odvolání Peake". *Hospodářské noviny*. <https://archiv.ihned.cz/c1-59009250-necas-chce-odvolat-peake-z-cela-obrany-navrhl-to-klausovi>.

Fórum 50 %. n.d. Databáze českých expertek. Fórum 50 %. <http://padesatprocent.cz/cz/politicky/databaze-expertek/databaze-ceskych-expertek>

Komunistická strana Čech a Moravy. n.d. "Naši lidé". Kscm.cz. <https://www.kscm.cz/cs/nasi-lide>.

Křížková, Alena, Vohlídalová, Marta, Volejníčková, Romana and Dudová, Radka. 2014. "Postoje mladých žen k volbám (nejen) do Evropského parlamentu, k politice a k Evropské unii". Padesatprocent.cz. http://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/postoje-mladych-zen-k-volbam-nejen-do-evropskeho-parlamentu-k-politice-a-k-evropske-unii.doc.

Landsberg, Michele. 2003. "Resolution 1325 – Use it or lose it". Msmagazine.Com. <http://www.msmagazine.com/june03/landsberg.asp>.

Lu, Kelan and Breuning, Marijke. 2014. "Gender and generosity: Does women's representation affect development cooperation?". *Politics, Groups, And Identities* 2 (3): 313–330. doi:10.1080/21565503.2014.927776.

Masarykova univerzita, 2017. MVZ104 Česká zahraniční politika. Statistika zápisu. Neveřejná část Informačního systému MU.

McGlen, Nancy E. and Reid Sarkees, Meredith. 2001. „Foreign policy decision makers.“ In Carroll, Susan J. *The Impact Of Women In Public Office*. Bloomington: Indiana University Press, 117–147.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV). 2017a. "Akční plán ČR k implementaci rezoluce o ženách, míru a bezpečnosti". Mzv.cz. http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2017_01_11_akcni_plan_cr_k_implementationi_rezoluce.html.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV). 2017b. Organizační Schéma MZV. http://www.mzv.cz/file/1599711/OrganigramMZV_01062017_01.pdf.

Občanská demokratická strana (ODS). n.d. "Expertní tým – Naši lidé – ODS – Občanská demokratická strana". Občanská demokratická strana. <http://www.ods.cz/nasi-lide/expertni-tym>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR (PSP). n.d.-a. "Zahraníční výbor". Psp.cz. <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3300>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR (PSP). n.d.-b. "Výbor pro evropské záležitosti". Psp.cz. <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=500>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR (PSP). n.d.-c. "Výbor pro obranu". Psp.cz. <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=5000>.

Pospíšilová, Eva. 2010. "Zaorálek by si přál od žen ve Sněmovně méně agresivity". TÝDEN.cz. http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/zaoralek-by-si-pral-od-zen-ve-snemovne-mene-agresivity_173530.html.

Stratilík, Ondřej. 2017. "První česká generálka. Velitelka s ideologickou školou". Euro.cz. <http://www.euro.cz/politika/prvni-ceska-generalka-velitelka-s-ideologickou-skolou-1347955>.

Tkaczyk, Michal, Pospěch, Pavel and Macek, Jakub. 2015. Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize (výzkumná zpráva). https://www.researchgate.net/publication/286454922_Analyza_medialniho_pokryti_uprchlicke_krize_vyzkumna_zprava.

Třeček, Čeněk. 2017. "Po pěti letech začal soud kvůli letounům CASA, Parkanová se ho neúčastní". iDNES.cz. http://zpravy.idnes.cz/parkanova-casa-opr-/krimi.aspx?c=A170515_171123_krimi_cen.

Univerzita Karlova. 2016. "III-4D Počet Absolventů Podle Studijních Programů". Univerzita Karlova. <https://xs.ruk.cuni.cz/vzc2015/tab-gr/III-4d.pdf>.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Vít Borčany

Vít Borčany je analytikem Výzkumného centra AMO se zaměřením na českou zahraniční politiku a ekonomickou diplomacii.

vit.borcany@amo.cz

[@vit_borcany](https://twitter.com/vit_borcany)

Research paper byl připraven v rámci projektu „Network žen v české zahraniční a evropské politice“ podpořeného Friedrich Ebert Stiftung.